

Forberedelse

21.11.2014

SAS4009

Sámegiella nubbingiellan, sámegiella 4, Jo3, davvisámegiella
Samisk andrespråk, samisk 4 (nivå 3), Vg3, nordsamisk
Oahppit ja privatisttat / Elever og privatister

HUTKÁIVUOHTA

Informasjon om forberedelsesdelen

Forberedelses- tid	Forberedelsesdelen varer en dag og er en obligatorisk skoledag. På forberedelsesdagen kan du samarbeide med andre, innhente informasjon og få veiledning.
Tema	Temaet til forberedelsen er <i>hutkáivuohhta/kreativitet</i> . I denne forberedelsesdelen leser du tekster som handler om temaet. De er ment som en hjelp til å finne inspirasjon, ideer og ordforråd. Du kan også finne stoff andre steder, for eksempel i tekster du har arbeidet med i opplæringen, i bøker eller på Internett. Eksamensoppgavene er knyttet til temaet og tekstene i forberedelsesdelen.
Hjelpemidler	På forberedelsesdagen er alle hjelpemidler tillatt, også Internett. På eksamensdagen er alle hjelpemidler tillatt unntatt oversettelsesprogram, Internett og verktøy som kan brukes til kommunikasjon.
Kildebruk	Hvis du velger å bruke kilder i besvarelsen, så må du oppgi hvilke kilder du har brukt.
Annen informasjon	Oppgavesettet kan ha flere deler. Du skal besvare alle delene. Du skal besvare oppgavene på samisk.
Kilder	http://no.wikipedia.org/wiki/Kreativitet vižžon 20.01.2014 http://642.davvi.no/?a=03&b=013 vižžon 20.01.2014 Sara, Elen Ragnhild. Giellasuonat. Davvi Girji OS – 2007 http://se.wikipedia.org/wiki/Mari_Boine vižžon 20.01.2014 http://www.samediggi.no/Samas-muinna/Articles/Giellakampanjja-birra vižžon 20.01.2014. Tilrettelagt av Utdanningsdirektoratet
Informasjon om vurderingen	Du finner mer informasjon i eksamensveiledningen med kjennetegn på måloppnåelse til sentralt gitt skriftlig eksamen. Eksamensveiledningen er lagt ut på Utdanningsdirektoratets nettsider www.udir.no .

Mii lea hutkáivuohhta?

Hutkáivuohhta-sátni vuolgá latiinnagiela *create* – sánis mii mearkkaša «ráhkadit» dahje «hutkat». *Hutká*i sáni sáhtta geavahit olbmuid birra, namalassii hutkkálaš olbmuid birra, dahje hutkosiid ja biergasiid birra mat leat ođđa, originála dahje hirpmástuhtti.

GII LEA HUTKKÁLAŠ?

Buohkat fertejit leat hutkát vai birgejit. Maiddá eallit.

http://no.wikipedia.org/wiki/Fil:Creativity_crows_nest_made_of_clothes_hangers.jpg
Vižžon 21.03.2014

Govva čájeha boares garjjábeasi Jáhpánis mii lea ráhkaduvvon bivttashenggoniin.

CD - risku

Gáldu: Š-66-2012

Jus leat hárvánan geavahit digitála musihka, de várra báhcet mánga cd skearru skuffii. Maid daiguin? Na manne it deaddil raddái nu movt Guovdageainnu duojár Ann Majbritt Eriksen?

Niilas bargá Divo-skohterdivohagas

Govva: Johan Andreas Andersen

Rávdna: Buorre beaivi Niilas, asttat go divvut mu skohtera?

Niilas: Goas galgá leat gárvis?

Rávdná: Mun galggašin vuolgít várrái golmma beaivvi geahčen.

Niilas: Mii galgá divvojuvvot?

Rávdná: Mohtor ii leat áibbas buorre, viggá jáddat.

Niilas: Já nu, muhto mun in astta ovdal go ihttin.

Rávdná: Rinje munnje, go leat geargan.

Niilas: Jos eai leat nu stuorra sivat, de sihkkarit geargga ihttin veaigin.

Rávdná: Giitu!

Sánit:

skohterdivohat, skohterdivohagas: scooterverksted, på scooterverksted
divvut, divvojuvvot: å reparere, å bli reparert

Áillohačča diktagirjjit:

- Giđa ija čuovgadat (1974)
- Lávllo vizar biellocizaš (1976)
- Ádjaga silbasuonat (1981)
- Ruoktu váimmus (1985)
- Beaivi áhčážan (1988)
- Nu guhkin dat mii lahka (1994)
- Jus gazzebiehtár bohkosivččii (1996)
- Girddán, seivvodan (1999)
- Eanni, eannážan (2001)

Áillohaš dahje Nils-Aslak Valkeapää riegádii 1943:s Eanodagas Suoma Sámis. Son orui Beattehis Eanodagas ja Ivgobađas Norggas. Áillohaš lei mánggabealat dáiddár ja čálii divttaid, juoiggai ja málii govaid.

Áillohaš lea maiddái musihkkadahkki. Son ođasmahtii luođi go álggii geavahit čuojanasaid luohtái juo 1968:s, goas ilmmi su vuosttas skearru *Joikuja* (Juigosat).

Áillohaš lei vuosttaš sápmelaš gii vuittii Davviriikkaid girjjálašvuoda bálkkašumi 1991:s girjjiin *Beaivi, Áhčážan*, mas leat sihke divttat ja boares govat.

Áillohaš jodii dáidagiin ja musihkain miehtá máilmmi, ja maiddái eamiálbmogiid luhtte. Su girjjálašvuodas, dáidagis ja musihkas son váldá dávjá ovdan eamiálbmotfáttáid.

Áillohaš lea ráhkadan musihka dovddus Ofelaš-filbmii. Lillehammera Olympia-gilvvuin 1994:s juoiggai Áillohaš rahpanseremoniijas mii sáddejuvvui TV-kanálaid bokte miehtá máilmmi miljovnnaid gehččiide.

Muhtin Mari Boine skearrut:

- Jaskatvuoda manŋá (1985)
- Gula Gula (1989)
- Goaskinviellja (1993)
- Leahkastin (1994)
- Eallin (1996)
- Bálvvoslatnja (1998)
- Gávcci jahkejuogu (2001)
- Idjagiedas (2006)
- Čuovgga áirras (2009)

Mari Boine lea riegádan 1956:s, ja lea bajásšaddan Gámehisnjárggas Kárášjoga gielddas. Mari Boine lea sámi musihkkár, gii lasiha jazz- ja rockmusihka sámi árbevirolaš musihkkii.

Mari Boine váccii oahpaheaddjioahpu Álttás, muhto mearridii 1986:s álgit ollesáigásaš musihkkárin.

Son lea maid ráhkadan musihka *Guovdageainnu stuimmit* filbmii, mii ilmmai 2008:s.

Mari Boine lea ožžon máŋga bálkkašumi, earret eará: Sámiráđi gudnebálkkašumi (1992) ja Davviriikkalaš Ráđi musihkkabálkkašumi (2003).

Sámi giellakampánja

Sámegeiella lea min máttuid skearjka midjiide. Skearjka man mii fas galgat addit iežamet manisbohttiide. Giella muitala juoidá das geat mii leat, ja nanne min gullelašvuoda sámi oktasašvuhtii. Eai buot sámi mánát ja nuorat leat beassan oahppat sámegeiella, muhto sámegeiella lea sidjiide maiddá deatalaš. Vaikko ieža eai máhte ge sámegeiella, de lea gielas almmotge mearkkašupmi maiddá sidjiide. Danne go gielas lea mearkkašupmi identitehta ja gullelašvuoda hárrái; dasa ahte sáhttit ovdanbuktit iežas jurdagiid, gulahallat ja dovdat gullelašvuoda stuorit oktavuhtii.

Sámediggi atná deatalažžan nannet, ovddidit ja sealluhit sámegeiella buot sámi guovlluin. Sámediggi háliida ahte buot mánát ja nuorat galget beassat oahppat sámegeiella doppe gos ássat, ja ahte sis galgá leat vejolašvuotta geavahit iežaset sámegeiella beaivválaš eallimis. Sámediggi bargá dan ovdii ahte mánát ja nuorat miehtá riikka galget beassat oahppat sámegeiella skuvllas. Mii háliidit ahte eanebut galget oahppat sámegeiella. Dušše dainna lágiin sáhttit mii sihkkarastit ahte giella eallá viidáseappot ja ahte boahte buolvvat maiddá besset oahppat sámegeiella. Mii háliidit maiddá ahte eanebut sámástit nu dávjá go vejolaš, ja buotlágan oktavuodain. Sámedikki mielas galgá leat lunddolaš sámástit sihke gávppis ja spábbačiekčamis, ja nu maiddá skuvllas. Mii háliidit sámegeiella oidnot sosiála mediain. Mii háliidit ahte sámegeiella gullo gáhtain, mehciin ja skuvlašiljuin.

Danne lea Sámediggi álggahan giellakampánja “Sámás muinna”. Mii sávvat ahte dát kampánja galgá boktit dihtomielalašvuoda dasa ahte geavahit sámegeiella eambo oktavuodain, movttiidahttit oahppat sámegeiella, lasihit sámegeiella geavaheami eambo ja ođđa arenain ja oktavuodain, ja ahte sámegeiella geavahuvvo almmolaš oktavuodain.

”Sámás muinna” lea riikkaviidosaš movttiidahttinkampánja mii guoská buot sámi nuoraide, sihke sidjiide geat máhttet sámegeiella, geat máhttet veahá ja sidjiide geat eai máhte sámegeiella.

Kampánja ulbmil lea váikkuhit dasa ahte:

- sámegeiella geavaheapmi lassána
- eanebut sámástit
- sámegeiella geavahuvvo eambo arenain ja oktavuodain
- sámegeiella oidno eanet
- servodat ipmirda man deatalaš lea sámástit

Mii háliidit ahte olbmot sámástit ja ahte sámegeiella boahteáiggis lea lunddolaš gulahallangiella juohke sajis.

Mii oaivvildit ahte sámegeiella lea deatalaš ja ávkkálaš. Oahpa sámegeiella, geavat sámegeiella, vállje sámegeiella! Mii sealluhit sámegeiella go geavahit dan. Lea stuorra ovdamunni leat guovttegielat. Dat addá buriid bargovejolašvuodaid boahteáiggis.

Sámás muinna!

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
utdanningsdirektoratet.no